

Областна стратегия за превенция и борба с насилието над деца в Русенска област

„Децата са качество на живота... когато децата ни са щастливи, тогава ние сме по-добри като хора!“

Упи Голдбърг

2025 г.

I. Въведение и обосновка

Насилието над деца е сериозен социален проблем, който засяга физическото, психическото и емоционалното развитие на децата. То може да се прояви в сексуална форма, както и чрез пренебрегване или експлоатация.

В световен мащаб Световната здравна организация /СЗО/ и Детски фонд на Обединените нации /УНИЦЕФ/ отчитат, че всяко четвърто дете е подложено на някаква форма на насилие до 18 години, а в Европейския съюз /ЕС/ между 20% и 30% от децата съобщават за преживяно насилие. Най-разпространено е емоционалното насилие /45,9%/, следва физическото /31,2%/, сексуално /15,6%/ и пренебрегване /10,5%/.

У нас, националните проучвания сочат, че от 30% до 40% от учениците са преживели упражняван тормоз над тях. Няма пълни и надеждни данни за всички форми на насилие над деца. Регистрираните случаи в системата на закрила на детето представляват само част от истинския мащаб на проблема. Националната мрежа за децата посочва, че липсата на систематични и достоверни национални данни пречи за ефективното планиране и превенция срещу детското насилие.

България е страна по Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето и има ангажимент да осигури закрила на всяко дете. В документи, от които Националната стратегия за детето, Закона за закрила на детето, Закона за предучилищно и училищно образование, е поставен акцент върху превенцията и борбата с насилието.

Насилието над деца засяга всички сфери на нашия живот. В Русенска област съществуват редица рискови фактори: социално-икономически трудности, миграция на родители, уязвими групи, недостатъчна информираност.

Според данни на ОДМВР – Русе през 2023 г. 144 деца са били на отчет в Детска педагогическа стая, като 47 са нови. В община Две могили за 2022 г. са регистрирани 140 деца в риск. Община Русе поддържа 49 социални услуги, включително центрове за обществена подкрепа и дневни центрове за деца. Дейността на организации като „Каритас – Русе“ също допринасят, чрез предоставяне на услуги за деца и семейства в риск.

Данните на Дирекциите „Социално подпомагане“ в областта свидетелстват за регистрирани 160 случая на насилие над деца годишно, като реалният им брой вероятно е значително по-висок поради липса на сигнали и недоверие към институциите.

Районен съд – Русе е образувал 131 дела по Закона за защита от домашното насилие за периода 01.01.2024 – 31.12.2024 г. За пет месеца през настоящата 2025 година са издадени 33 заповеди за незабавна защита и са образувани 64 дела по този закон.

През 2024 година над 100 ученици в региона са преминали обучение, посветено на човешките права и противодействие от домашното насилие.

II. Необходимост от областна стратегия

Настоящата стратегия цели да обедини усилията на всички институции, неправителствени организации и граждани за създаване на сигурна среда, в която всяко дете може да расте и да се развива без риск от насилие. Постигането на тази цел ще се осъществява последователно чрез консолидиране, партньорство, прозрачност, доверие, законосъобразност, ефективност, мониторинг.

Стратегиите се делят на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни основно според времевия хоризонт на тяхното изпълнение и обхват, с добре обмислен план или подход за постигане на конкретни цели.

Визията на Стратегията е тя да бъде разпознаваема за заинтересованите страни на регионално и местно ниво и те да бъдат привлечени и ефективно да участват в действия срещу детското насилие.

Мисията и стойността на този документ е да даде ясни практически напътствия от позицията на посредник в действията по превенция, интервенция и непримиримост към жестокостта, упражнявана над детската физика и психика.

Стратегията е обвързана със законодателната и стратегическата рамка в Република България:

- **Закон за закрила на детето (2000 г., последно изм. и доп. ДВ. бр.54 от 4 Юли 2025 г.)** – определя правата на децата и задълженията на държавата за тяхната защита;
- **Закон за защита от домашното насилие (2005 г., последно изм. и доп. ДВ. бр.69 от 11 Август 2023 г.)** – регламентира мерките за защита на жертвите, включително децата;
- България е страна по **Конвенцията на ООН за правата на детето**.

Създаването на областна стратегия за превенция и борба с насилието над деца в област Русе ще помогне за преодоляване на предизвикателствата, които пречат за успешна превенция, интервенция и подкрепа. Тези предизвикателства са свързани с недостатъчна информираност на родителите за правата на децата и механизмите за помощ, липса на системни данни, недостатъчна подготовка на професионалисти (учители, социални работници, медицински лица) за работа при случаи на насилие и ниско доверие към институциите.

Стратегията очертава и насочва работата върху трите основни поведенчески групи на насилие върху деца – физическа принуда, вербална атака и тормоз. Насоките и формите за насилническите действия се заключават с интервенция на деца върху деца на обществени административни и образователни структури върху деца, индивидуални и групови действия за саморазправа. Превенцията включва всички тези форми и видове насилие.

III. Основна цел

Основна цел на стратегията е да информира и създаде чувствителност на обществото в борбата срещу насилието над деца и нетърпимост към всички форми на насилие над деца. Да съдейства за трайно посредничество между родители – училище – общество при работа с децата и превенция срещу насилието. Общество, държавни и местни структури, неправителствен сектор, училище, родители, учители – заедно за безопасна детска среда.

В тази връзка е необходимо да се обединят усилията на институциите и организациите, които да изградят устойчиви механизми за превенция, реакция и подкрепа, да повишат общественото доверие, прозрачността и ефективността.

IV. Специфични цели и план за действие

Цел 1: Превенция на насилието над деца

Основни мерки: Информационни кампании, училища за родители, работа с уязвими групи, училищни програми „Безопасна среда“, доброволчески мрежи.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Провеждане на ежегодни информационни кампании в училища и детски градини	Община Русе, училища, Регионално управление на образованието (РУО), НПО	Всяка година	≥ 80% училища включени; брой проведени кампании
Създаване и разпространение на брошури, видеа, публикации в социални мрежи за превенция	Областна администрация, НПО, медии, МКБППМН	Всяка година	≥ 10 000 достигнати лица; ≥ 20 медийни публикации
Организиране на „Училище за родители“ и курсове за позитивно възпитание	Центрове за обществена подкрепа (ЦОП), ДСП, училища, Каритас-Русе	Постоянно (2 пъти годишно)	≥ 200 родители преминали обучения
Целеви програми за уязвими групи (деца от малцинства, деца с увреждания, в риск)	ДСП, ЦОП, НПО, образователни медиатори	Постоянно	≥ 150 деца обхванати годишно
Разработване на училищни програми „Безопасна среда“	Училища, РУО, педагогически съветници	До 2026 г.	≥ 70% училища въвели програми
Въвеждане на „ученически посланици“ и клубове за равнопоставеност	Училища, ученически съвети, НПО	От 2025 г., ежегодно	≥ 20 училища с активни клубове

Обучения за разпознаване на насилие за учители и персонал	РУО, НПО, университети	Ежегодно	≥ 500 обучени специалисти
Доброволчески мрежи за подкрепа на деца	Областна администрация, университет „Ангел Кънчев“, НПО	Постоянно	≥ 50 активни доброволци
Партньорство с местни медии и читалища за популяризиране на темата	Община, НПО, читалища, регионални медии	Постоянно	≥ 5 партньорски медийни кампании годишно

Очакван резултат:

- Наблюдение и превенция

Цел 2: Ранно идентифициране и реакция

Основни мерки: Протоколи за действие, единна система за сигнали, обучения за специалисти, мобилни екипи, горещи линии.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Разработване на стандартизирани протоколи за реакция при сигнали за насилие	Областен координационен механизъм, ДСП, ОДМВР, РУО, РЗИ	2026 г.	Утвърден и приложим протокол във всички общини
Въвеждане на единна система за подаване и проследяване на сигнали	Областна администрация, АСП, МВР, НПО	2026г.	Функционираща система; ≥ 80% сигнали проследени
Обучения на учители, медицински специалисти, полицаи и социални работници за разпознаване на признаци на насилие	РУО, РЗИ, ОДМВР, НПО, университети	Ежегодно	≥ 500 специалисти обучени годишно
Създаване на училищни и здравни „контактни точки“ за сигнали	Училища, детски градини, ДКЦ, болници	2026г.	≥ 70% училища и ДЗ с назначен координатор
Засилване на сътрудничеството между институциите чрез регулярни срещи	Областен координационен механизъм, общини, НПО	На всеки 3 месеца	≥ 4 координационни срещи годишно
Създаване на мобилни екипи за кризисна интервенция (психолог, социален работник, полицаи)	ДСП, ОДМВР, НПО, общини	2026 г.	≥ 2 функциониращи мобилни екипа в областта

Въвеждане на анонимни горещи телефонни линии и онлайн платформи за сигнали	Областна администрация, НПО, училища	2026г.	≥ 500 сигнала годишно; повишена достъпност
Кампании сред децата за информираност към кого да се обърнат при насилие	Училища, НПО, РУО, ЦОП	Ежегодно	≥ 70% ученици информирани чрез анкети

Очакван резултат:

- Бързо идентифициране на деца в риск;
- Координирана и навременна институционална реакция;
- Повишено доверие на обществото и децата към системата за закрила.

Цел 3: Закрила и подкрепа на жертвите

Основни мерки: Кризисни центрове, медицинска и психологическа помощ, социални услуги, правна подкрепа, програми за рехабилитация.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Разкриване и поддържане на кризисни центрове за деца-жертви на насилие	Община Русе, Областна администрация, АСП, НПО	2025–2027 г.	≥ 1 функциониращ кризисен център в областта
Осигуряване на спешна медицинска и психологическа помощ на пострадали деца	РЗИ, болници, ДСП, НПО	Постоянно	≥ 90% от жертвите получили комплексна подкрепа
Предоставяне на социални услуги (дневни центрове, приемна грижа)	ДСП, общини, лицензирани доставчици	Постоянно	≥ 200 деца обслужени годишно
Създаване на специализирани програми за рехабилитация и ресоциализация	НПО, университет „Ангел Кънчев“, училища	2026–2027 г.	≥ 100 деца обхванати в програми
Осигуряване на правна помощ за деца-жертви и техните семейства	Адвокатска колегия Русе, МКБППМН, НПО	Постоянно	≥ 50 случая годишно с осигурена правна защита
Обучения на професионалисти за работа с жертви на травма	НПО, университети, РУО, ДСП	Ежегодно	≥ 200 обучени специалисти
Създаване на защитени пространства в училища за деца в криза	Училища, РУО, общини	2026 г.	≥ 10 училища с изградени „сигурни стаи“

Подкрепа за семействата на жертвите – психологическо консултиране и социални помощи	ДСП, общини, ЦОП, Каритас-Русе	Постоянно	≥ 100 семейства получили подкрепа годишно
---	--------------------------------	-----------	---

Очакван резултат:

- Децата-жертви на насилие получават навременна, цялостна и ефективна подкрепа;
- Повишен капацитет на социалните и здравните услуги;

Намаляване на риска от повторна интервенция.

Цел 4: Повишаване на обществената чувствителност и участие

Основни мерки: Кампании, обществени форуми, младежки посланици, културни събития, бизнес партньорства.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Национални и регионални кампании „Да спрем насилието над деца“	Областна администрация, общини, НПО, медии	Ежегодно	≥ 3 кампании годишно; ≥ 20 000 достигнати души
Организиране на обществени форуми, кръгли маси и дискусии	Областен координационен механизъм, университет „А. Кънчев“, читалища, НПО	Два пъти годишно	≥ 200 участници годишно
Програми за младежки посланици и доброволци срещу насилието	Училища, РУО, младежки центрове, НПО	От 2025 г., ежегодно	≥ 100 младежи включени годишно
Партньорство с местни медии за позитивни послания	Община, медии, журналистически асоциации	Постоянно	≥ 30 публикации/репортажи годишно
Включване на бизнеса чрез корпоративна социална отговорност	Търговско-промишлена палата, бизнес асоциации, НПО	От 2026 г.	≥ 10 фирми подкрепящи кампании
Използване на изкуство и култура за ангажиране на обществеността (театър, филми, изложби)	Читалища, културни институции, НПО, училища	Годишно	≥ 5 културни събития на тема превенция
Създаване на онлайн платформа с ресурси, новини и възможности за участие	Областна администрация, НПО, университет	2026г.	Активна платформа с ≥ 2000 потребители

Провеждане на анкети за нагласите на обществото относно насилието над деца	Университет „А. Кънчев“, социологически агенции, НПО	На всеки 2 години	Данни за промяна в обществените нагласи
--	--	-------------------	---

Очакван резултат:

- Повишена нетърпимост на обществото към насилието;
- Активно участие на граждани, младежи и бизнес в превантивни инициативи;
- Обществото става съюзник в защитата на децата.

Цел 5: Капацитет и компетентност на професионалистите

Основни мерки: Обучения за учители, социални и здравни работници, съдебни кадри, супервизия, университетски програми.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Разработване на общ обучителен модул за превенция и реакция при насилие	Областна администрация, университет „А. Кънчев“, РУО, НПО	2026г.	Утвърден обучителен модул
Провеждане на ежегодни обучения за учители, социални работници, полицаи, медицински специалисти	РУО, ОДМВР, РЗИ, ДСП, НПО	Ежегодно	≥ 500 специалисти обучени годишно
Обучения за съдебни кадри (съдии, прокурори, адвокати) за работа с деца-жертви	Адвокатска колегия Русе, прокуратура, НПО	От 2026 г.	≥ 50 съдебни кадри обучени годишно
Създаване на регионален център за експертна подкрепа и консултации	Община Русе, университет, НПО	2026–2027	Функциониращ център; ≥ 200 консултации годишно
Разработване на наръчници и стандартизирани протоколи за действие	Областен координационен механизъм, НПО, ДАЗД	2025–2026 г.	≥ 500 разпространени наръчници
Супервизия и подкрепа за специалисти, работещи с тежки случаи	НПО, ДСП, университет	Ежегодно	≥ 100 специалисти обхванати
Включване на темата за детска закрила в	Русенски университет, МОН	До 2027 г.	≥ 2 нови учебни дисциплини/модули

учебните програми на университетите			
Обмен на опит и добри практики с други области и международни партньори	Областна администрация, НПО, международни организации	Ежегодно	≥ 3 партньорски инициативи годишно

Очакван резултат:

- Повишена компетентност и професионална готовност на всички, работещи с деца;
- Намаляване на случаите на забавена или неадекватна реакция;
- Създаване на устойчив експертен капацитет в областта.

Цел 6: Институционално партньорство и устойчивост

Основни мерки: Областен координационен механизъм, база данни, общинска интеграция, финансиране чрез проекти.

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Създаване на Областен координационен механизъм за закрила на детето	Областна администрация, ДСП, общини, ОДМВР, РУО, РЗИ, НПО	2025 г.	Учреден и функциониращ механизъм
Провеждане на регулярни срещи между институции и НПО	Областна администрация, общини, НПО	На всеки 3 месеца	≥ 4 заседания годишно
Интегриране на стратегията в общинските планове и програми	Общински съвети, кметства, ДСП	До края на 2025 г.	Всички общини имат включени мерки
Създаване на обща база данни за случаи, услуги и ресурси	Областна администрация, ДСП, МВР, НПО	2026 г.	Функционираща база; ≥ 80% институции включени
Разработване на механизъм за споделяне на ресурси (експерти, услуги, финансиране)	Общини, областна администрация, НПО	2026 г.	Поне 3 споделени услуги/ресурса годишно
Участие на институции от Русе в национални и международни мрежи	Областна администрация, университет, НПО	Постоянно	≥ 5 участия годишно
Дългосрочно финансиране чрез	Областна администрация, общини, НПО	Постоянно	≥ 3 проекта финансирани годишно

европейски и национални програми			
Включване на бизнеса в подкрепа на услуги за деца (чрез КСО)	Търговско-промишлена палата, фирми, НПО	От 2026 г.	≥ 10 компании партньори

Очакван резултат:

- Устойчиво и ефективно сътрудничество между институции и НПО.

Цел 7: Мониторинг, отчетност и оценка

Основни мерки: индикатори, мониторингов комитет, годишни доклади, онлайн табло

Дейност	Отговорни институции/организации	Срок	Индикатори за успех
Разработване на система от индикатори за наблюдение на стратегията	Областна администрация, ДСП, университет „А. Кънчев“, НПО	2026г.	Утвърдена система с ≥ 20 индикатора
Създаване на Областен мониторингов комитет	Областна администрация, общини, НПО, граждански представители	2026г.	Учреден комитет с публичен мандат
Събиране на данни за случаи на насилие и услуги за деца (годишна база)	ДСП, ОДМВР, РУО, РЗИ, общини	Ежегодно	Годишни отчети с ≥ 90% институции предоставили данни
Публично публикуване на годишни доклади за изпълнението	Областна администрация, общини	Ежегодно	≥ 1 доклад публикуван годишно
Провеждане на обществени обсъждания на резултатите	Областна администрация, университет, НПО	Ежегодно	≥ 2 обществени обсъждания с ≥ 100 участници
Въвеждане на външна независима оценка на стратегията	Университети, независими експерти, НПО	На всеки 3 години	Изготвен външен доклад
Обновяване и корекция на стратегията според резултатите	Областен координационен механизъм, общини	На всеки 3 години	Ревизирана стратегия, приета от ОбС
Онлайн табло с показатели и напредък	Областна администрация, университети	2026 г.	Активно табло с редовно обновявани данни

Очакван резултат:

- Прозрачност и отчетност на институциите пред обществото.

- Навременно откриване на проблеми и пропуски.
- Устойчивост и гъвкавост на стратегията чрез периодични корекции.

V. Приоритетни направления по целеви групи

Следващата таблица показва кои направления са **приоритетни за всяка група**, така че стратегията да бъде целенасочена и ефективна. Посочените мерки могат да се обединят в отделни елементи и групи за постигане на основната цел – предпазване на децата от насилие и тормоз. Препоръчително е мерките да бъдат внедрени в общинските планове и в оперативните административни ръководства. В бъдеще всяко направление може да се допълни с индикатори за резултат и финансово планиране.

Целева група	Приоритетни направления	Основни мерки/ инициативи
Деца в риск	1. Превенция и ранно откриване 2. Защита и подкрепа 3. Образователна и социална интеграция	- Информационни кампании за разпознаване на насилие - Създаване на училищни и обществени безопасни пространства - Достъп до кризисни центрове и психологическа подкрепа - Специализирани програми за деца с увреждания и малцинствени групи
Родители и настойници	1. Подобряване на родителските умения 2. Повишаване на информираността за детската закрила	- Училища за родители и обучения по позитивно възпитание - Информационни материали, кампании и консултации - Подкрепа за семейства в риск
Образователни институции	1. Създаване на безопасна училищна среда 2. Обучение на персонала	- Училищни програми „Безопасна среда“ - Обучения за разпознаване на насилие и работа с пострадали деца - Ученически клубове за ненасилие и равнопоставеност
Социални и здравни специалисти	1. Професионално обучение и капацитет 2. Комплексна подкрепа за жертвите	- Обучения и супервизия - Мобилни екипи за кризисна интервенция - Разширяване на социалните услуги и достъпа до здравни услуги

Правораздавателни институции	1. Стандартизирани протоколи и координация 2. Ефективна реакция при сигнали за насилие	- Разработване и внедряване на протоколи - Съвместни обучения и симулации - Бърза реакция при постъпили сигнали
Общественост и граждани	1. Активно участие и ангажираност 2. Образование и информираност	- Доброволчески инициативи - Кампании и обществени форуми - Медийни послания и културни събития
НПО и партньори	1. Координирани услуги и подкрепа 2. Устойчивост и разширяване на ресурсите	- Сътрудничество с институции и общини - Достъп до финансиране и обучения - Обмен на добри практики и опит

VI. Принципи на стратегията

Стратегията се основава на следните ключови принципи, които гарантират ефективност, прозрачност и устойчивост:

1. **Консолидиране** – обединяване на усилията на всички институции, организации и общности за обща цел;
2. **Партньорство** – активна и равнопоставена работа между държавни и неправителствени организации, училища, медии, бизнес и граждани;
3. **Прозрачност** – яснота в действията, процесите и резултатите; публично споделяне на информация и доклади;
4. **Доверие** – изграждане на доверие между институциите, децата и техните семейства чрез компетентни, коректни и навременни действия;
5. **Законосъобразност** – спазване на българското законодателство, международни конвенции и добри практики в защитата на децата;
6. **Ефективност** – оптимално използване на ресурси и координация за постигане на максимален резултат;
7. **Мониторинг и оценка** – постоянен контрол и оценка на изпълнението на мерките за своевременно корекция и подобрене;
8. **Обществено участие и информираност** – активно включване на гражданите и обществото в процесите на превенция и подкрепа.

VII. Механизми за интеграция на стратегията с общини и държавни администрации

За да се осигури ефективна интеграция с общинските програми и оперативните проекти на администрацията ще бъде приложено съвместно планиране и координация, партньорства и

мрежи, споделено финансиране и ресурсна подкрепа, информационен обмен, обществено участие и прозрачност.

VIII. Заключение

Превенцията и борбата с насилието над деца изискват последователност, координация и обща отговорност. Настоящата стратегия очертава конкретни приоритети и мерки, които съчетават усилията на институции, общности и гражданско общество. Тя е насочена не само към реакция при вече настъпили случаи, но и към създаване на среда, в която всяко дете в област Русе може да расте в сигурност, уважение и подкрепа. Успехът ѝ зависи от активното участие на всички заинтересовани страни, както и от устойчивото прилагане на политики, основани на правата на детето. Вярваме, че с общи усилия можем да изградим система, която не просто защитава децата, а им дава възможност да развият пълния си потенциал в една безопасна и приобщаваща среда.

„Този документ е създаден в рамките на проект „Нова перспектива“ на Клуб „Отворено общество“ – Русе, съфинансиран от Европейския съюз и фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ). Изразените констатации, тълкуване и споделени мнения са единствено на участващите в разработването на документа и не отразяват непременно тези на Европейския съюз и ФРГИ. Европейският съюз и ФРГИ не могат да бъдат отговорни за тях“.